Gaurkoan

Paulo Agirrebaltzategi (*)

Jupiteren Europa

Jupiter erromatarrentzat; greziarrentzat Zeus.

Penintsula Iberikoko bi estatuak Europako Estatuen Elkarteetan sartzeko sinaduraren zeremonia zela eta, Europa neskatxaren eta Zeus zezen bihurtuaren mitoa gogoratu digu Dali pintoreak.

Europaren mitoa ezin da ulertu, ordea, beraren neba Kadmorena ezagutu gabe. Mito bakarra da azken batean. Historiaren argigarri omen dira mitoak. Horien faltsutzeak historiaren nahastea besterik ez dakar. Badakigu, ordea, bakoitzak bere interesen arabera irakurtzen duela historia, eta irakurketa horren zurigarri erabiltzen mitoa. Dalik Europako historia ofizialak –inperial estatalak– egin izan duen historiaren irakurketa eta mitoaren erabilera egin du. Okerra, gure ustez. Kadmoren alderdia ahaztu du; eta, beraz, Europarena okertu eta desitxuratu. Geure irakurketa eta erabilera egiteko eskubidea daukagu; funtsezko lekua du horretan Kadmoren mitoak.

Kadmoren arreba gaztea zen Europa. Neskatxa liraina. Bazituen beste nebak ere, bera baino zaharragoak denak. Itsasertzean jolasean ari zen Europa bere lagunekin. Askatasuna da jolasa.

Jolasean ari zela, zezen bat ikusi zuen Europak larrean, mantso: Zezen zuria, han inguruan. Neskatxa ez zen beldurtu, eta zezenarekin jostatzen hasi zen. Mantso zebilen zezena, eta bizkar gainera igo zitzaion Europa. Berehala ihesari eman zion zezenak, neskatxa bizkar gainean zuela. Itsasoan barrena olatu artean ezkutatu zen. Kreta irlaraino eraman omen zuen neska. Han, berriz, gazte ederraren itxura hartu zuen zezenak; neskatxaz jabetu zen, eta batu zuen... Hiru seme eman omen zizkion Europak. Horixe izan zen Europaren patua. Jainkoen mundura goratu omen zuten gero.

Mitoak dioenez, Zeus jainkoak bahitu zuen Europa, zezenaren irudian; eta berak batu zuen, gaztearen itxuran. Olinpiko jainko guztien burua zen Zeus. Ortzia omen zuen bere bizilekua. Titan mitikoen kontra gerla gogorra borrokatu omen zuen bere anaien laguntzaz, eta beste jainko eta gizaki guztien aita, jaun eta ugazabatzat altxa omen zen. Bere anaiei munduaren zati bana eman omen zien; baina bera gelditu guztien buru, goiko zerutik. Europari ere kontinente oso bat eta Herri asko eman zizkion. Hari agurrak egiteko agindu zien Zeus-ek.

Jainko uranikoa da Zeus: ortzi gainekoa; eta ortzia erregimen patriarkalaren sinboloa da: Aita Ortzia. Historiak jatorri bereziki indoarioa ematen dio zeus jainkoari, eta A. Ortiz-Osés-ek patriarkalismoa zibilizaziotzat jotzen du indoarioa. Bestalde, zezenaren irudia hartzen du Zeusek, Europa bahitzeko: botere autoritario-matxistaren sinboloa. Europaren gorputzaz jabetu zen. Inperioaren eta estatuaren adierazle, sortzaile eta jaun bihurtu da Zeus, bere botere «olinpikotik». Berak bahitu du Europa: zezenaren irudian. Bere uztarpean dauka orduz gero. Hori da Estatuen Europa Elkartua (EEE).

Baina ikus dezagun mitoaren beste alderdia, ahaztu egiten dena.

Europa bahituaren bila atera zen Kadmo, bere anaiak bezala, bakoitza bere aldetik. Amarekin batera abiatu zen Kadmo, alaba gaztearen bila. Itsasoak, hiriak eta mendiak igaro zituzten, bide luzeak ibili zituzten. Bidetan hil zen Kadmoren eta Europaren ama. Asmo sendoz aurrera jarraitu zuen Kadmok; eta Delfo-ra iritsi zen. Hango Pitonisa-ri galdetu zion zer egin behar zuten. Etsitzeko agindu zion Delfo-ko orakuluak... Eta horren ordez, beste asmo eta egiteko bat adierazi zion: Bideari jarraituz, behi bat aurkituko zuela; haren atzetik joan, eta hura etzango zen lekuan hiri bat eraikitzeko. Beozia-ra heltzean, behi bat agertu zitzaion, eta bide luzea egin zuten artean, mutila behiaren atzetik. Nekaturik, azkenean etzan egin zen behia, eta jakin zuen Kadmok hiria non eraiki behar zuen.

Orduan, eskerronez, bidea erakutsi zion behi bera oparitzat eskaini nahiizan zuen. Horretarako behar zuen uraren bila joan zen Ares jainkoaren osinera, baina herensuge ikaragarri bat zegoen sarrera zaintzen. Harrikatu eta hil egin zuen berak herensugea. Behiaren oparia eskaini zuen, eta behikia jan egin zuen. Oparitan eskainitakoa jateko erritoaren bidez, oparigileak oparigaiaren bategiten duela uste da. Amatsasunaren eta kultura matriarkalaren sinboloa da behia. Behiarekin kidetu zen Kadmo.

Ares jainkoaren kastigua jasan behar izan zuen Kadmok, haren herensugea hil zuelako. Zortzi urtez bere morroin eduki zuen; baina haren portaera onaren saritzat, bere alaba Harmonia eskaini zion Ares-ek emaztetzat. Jakinko ektonikoa zen Ares: Ama lurraren atxekia; lurpean bizi zen bera. Ama lurraren jaurespidea edo kultua eta zibilizazioa matriarkala bateratzen ditu A. Ortiz-Osés-ek. Eta euskaldunen kultura eta erlijiokera matriarkalak omen dira. Bi kultura dira. Eta euskal kultura, Europa bahitu zuen eta bahituta daukan Zeusen etsaia da.

Leku hartan eraiki zuen Kadmok hiri bat: Teba. Euskadmia lurraldean? Bertan erreinatu zuen Harmonia emaztearekin batera.

Hiru seme-alabat sortu, hazi eta hezi zituzten. Antzinakoek uste zutenez, Kadmok berak ekarri zuen alfabetozko idazkera, eta berak irakatsi zuen metalak urtzeko teknika. Kadmok bezala, haren beste anaiek ere, Europaren neba zaharrek, herri bana sortu eta eraiki omen zuten.

Mitologiak dioenez, Kadmo eta Harmonia, zahartzean, suge bihurtu ziren; andra-gizon biak Elisear Lurraldeetara aldatu ziren; hantxe ezkutatu ziren, Ama Lurraren barruan, sugearen irudian.

Horixe izan zen Kadmoren patua, Harmoniarekin batera, mitologiak dioenez.

* * *

Mitologia historiak desmitologizatu omen du. Baina historia idazten denean, irabazleen historia idazten dela, esan ohi da. Eta desmitologizatu ere, irabazleen historiak desmitologizatzen ditu mitoak. Tipikoa da Europaren mitoa gogoratzen denean, ahaztu egiten da Zeus bahitzailea, Europa bahitu zuena eta bahiturik daukana. Europa librea, jolastia eta alaia, egiazkoa, Kadmoren arreba gaztea da. estatalismo autoritarioak bahitua.

Historia arruntak dioenez, berriz, Europaren erdian daude Elisear Lurraldeak. Kadmok, suge bihurturik, bere arreba gazte Europaren, Zeusek, zezenaren irudian, bahitu zuenaren bila jarraitzen, beste anaiek bezala: beren aitarengandik hartu bait zuten agindua, arreba gaztea gabe ez itzultzeko etxera, eta haren bila hil zen ama ere. Historia arrundak dioenez, ez dute etsi oraindik.

Sugea eta zezena elkarren etsai gogorrak dira, Zeusek, zezenaren irudian, Europa bahitu zuenetik. Uste da, borroka latza izango dutela bien artean, suge-herri burlatuek Haren botere estatalistaren atzaparretatik Europa askatu arte.

(*) Idazlea.

Hemeroteca

entre la paz y la barbarie

(J.M. García Mateache, en «Deia», 29-VI)

Los socialistas, hoy en el poder español, han traicionado un acuerdo al máximo nivel entre los presidentes Ardanza y González. Siguen las mismas reticencias hacia el contenido y alcance estatutario y han dejado bien clara su nula predisposición a cumplir un texto pactado, aprobado, consensuado y constitucionalizado.

Se han saltado tranquilamente el pacto de legislatura porque creen que ya han conseguido lo que querían: ver la bandera española en Ajuria Enea y al PNV condenando el terrorismo. Y eso es de una irresponsabilidad que pone los pelos de punta. Yo diría que hasta criminal. Porque están tratando conscientemente de poner contra las cuerdas al PNV, al Gobierno y Parlamento vascos y a la inmensa mayoría del pueblo que todavía creen que por el diálogo se puede llegar a la paz y que el Estatuto de Gernika es la única barrera –frágil barrera hoy– que se interpone entre la paz y la libertad, por un lado y la barbarie y la sangre, por el otro.

la lode, los católicos y casaroli

(Lorenzo Contreras, en «El Diario Vasco», 29-VI)

La relativa tranquilidad de la derecha invita a memorizar un dato poco recordado en estas horas. Y es que hace pocas semanas el influyente y poderoso cardenal Casaroli visitó Madrid. Las conversaciones con Felipe González fueron cordiales, pero los asuntos de alto voltaje estuvieron presentes, el presidente del Gobierno seguramente no está, ni estuvo nunca, en condiciones de olvidar que hay mucha clientela electoral socialista de signo católico.

Si el ministro de Educación, señor Maravall, acaba de tender su mano a la negociación con los grupos confesionales que se oponen a la LODE, es porque –tal vez– la presencia de Casaroli ya significó algo más de que el Tribunal Constitucional se pronunciase.

¿cerrar «egin»?

(J.M. Esteban, en «Diario 16», 29-VI)

«El fiscal general del Estado está a favor de la libertad de expresión y, por tanto, la utilización de golpes fuertes a los medios de difusión es preciso hacerlos con cautela y cargarse de razones antes de tomar una medida tan extraordinaria como es el cierre de un periódico», ha manifestado en Valladolid el fiscal general del Estado, Luis Burón Barba, quien se reunió con los fiscales adscritos a la Audiencia Territorial de esta ciudad, que engloba a las provincias de León, Zamora, Salamanca, Valladolid y Palencia.

«Ahora mismo no creo que yo deba pedir –siguió diciendo– el cierre de ningún periódico, ni de EGIN ni de 'Punto y Hora de Euskalherria'. Si lo hubiera creído, lo hubiera hecho. Conozco la opinión del señor Fraga, pero no pediré el cierre de un periódico, ni porque me lo pida el jefe de la oposición ni siquiera porque me lo pida el Gobierno. Si se produjera una actitud de desafío abierto y claro, de veradera incitación a la sedición, actuaría».

la política dura

(José Aumente, en «El País», 29-VI)

Hay que rendirse a la evidencia: las fuerzas sociales e institucionales que hoy controlan el poder en nuestro país tienen ya decidido –y el Gobierno PSOE también así lo ha asumido– integrarse subalternamente en ese orden capitalista mundial que gira en torno a EEUU. Han considerado que salir de la crisis, superar los graves problemas de nuestra economía, sólo puede hacerse enganchándose –aunque sea como furgón de cola– en la locomotora norteamericana. La decisión –también tomada definitivamente, no nos hagamos otras especulaciones– de permanecer en la OTAN confirma que esta opción es casi irreversible. El tema OTAN está ya zanjado. Con referéndum o sin referéndum, ya utilizará Felipe González todos los malabarismos verbales, jurídicos o constitucionales de que es capaz para mantenernos en esa organización defensiva.

(...)

Y sin embargo, el acierto de tal opción puede ponerse muy seriamente en duda.

(...)

Estamos acercándonos a un punto en que la salvaje competencia alcanza tal nivel de contradicciones que se muerde la cola, comienza a despeñarse en un callejón sin salida.

(...)

De tal modo es esto así que la postura neoconservadora de Reagan y Thatcher, que momentáneamente puede dar resultado y estimular el desarrollo, es muy posible que entre más o menos rápidamente en una muy profunda crisis.

("Diario 16")